

ცნობის ფურცელი

სურათებიანი დამატება

დამატების № 306.

კვირა, 10 აპრილი 1905 წ.

ნაშთის № 2794.

გაკვირებელი მღვდამბრძოლა მხატვრისა კარლინალის სურათის ხატვის დროს.—სურ. როზენტალისა.

ბერიშხლი... ბრწის ძველნი...

(გუბლინი ბ. ახოსპირელი)

ქარიშხლია... ძრწის ქვეყანა, ჰვეწის მთა-ბარი, ცა იმეხება, ზღვა გრადლით ასკდება ნაზარს, მწარე ნანინას დაღრიალებს ქარ-ბუჭი ველად და გვეწვით მოსთქვამს ხაღხის ტანჯვას, ხაღხის გასაჭირს...

როგორც ძე ვეუხვი, მრისინებით სავსე გრადალი თავს დასტრიალებს აშუად მივთმე ბუმბერაზ მთას: ქვეყნის ზირიდან ადგვას უქაღს ქედ-მოუდრეკელს და სანაბლდევლად იორეგებს თვის გულის თქმას.

ქვეყნის დასაწვის მოწვევტილმა გზად მიმავალმა სამოთხეში რგულს ხეს ცნობისს შეუერთო რული, მოსტატა ნიჭი მას სიცოცხლის, თანე წამოიღო ძმობა-ერთობის იდეალი და სიყვარული.

თავისუფლებას ამ თავითვე დასტრეული შხად არს იბრძოლოს... წმინდა არის მისი სურვილი, ან უნდა მოსრას, ვინც უკრავდა აქამდისი გზას, ან ზედ შეაგვეს, როგორც გმირი, ხმაღ ამოწვდილი.

და იბრძვის კიდევ! რა დიდი სანახავია!... ჰქრება წვედადში დრო ვეულმართ ეჟაი სრბოლისა... ხაღ ცხოვრების სიოფ დაჰკარ, დაჰქროლე მეღვრად, თან წარგვიტადე, თან წარგველე ტალღა ბრძოლისა!...

ქარიშხლია... ძრწის ქვეყანა, ჰვეწის მთა-ბარი, ცა იმეხება, ზღვა გრადლით ასკდება ნაზარს, მწარე ნანინას დაღრიალებს ქარ-ბუჭი ველად და გვეწვით მოსთქვამს ხაღხის ტანჯვას, ხაღხის გასაჭირს.
ლალა ახოზაძე

გაუნთავისუფლებიათ!

თებერვლის სუხსინი დამე იღვა. სოფელი საბარეთი, რომელიც ჩიტის ბუღესავით თავის უსწორ-მასწორო ქობებით ჩაჩხირულია ორ მთის კალთის შუა, დიღხის ჩიძინებული იყო. არსიდან არ მოიხმოდა ხმა. ილუმალეგას მოეტვა მთელი არე-მარე. სიწუმეს აბლევდნენ აქა-იქ ტოტების შრიალი და უხანი, როდესაც ხეობიდან შემობერილი ქარი მრისხანებით აცლიდა თოვლის თევთს ტურტებს. მაგრამ ქარი მარტო ამით არ ემტერებოდა. თავისუფლად დათარეზობდა მინდვრებ-

გურია. — ვაკეჯვარი მადლიან.

ში, გადაიქმუილებდა სერებისკენ, აჯანყებდა თოვლს და მიჰქონდა ზოგი დღეებისკენ, ზოგი სახლებისკენ და ზოგიც ბილიკების ოღრაწოდროს შესაკეთებლად.

ყველას ტკბილის ძლით ეძინა. მხოლოდ აგეო ზაქარო გელაშვილის სახლში, საიდანაც ოდნავ გამოჰქრათადა ჩგრეზით დაკობილ სანათურიდან სინათლი, ორი დედაცკო, სოფო და ქეთო, მისჯღამოდნენ ბუხარს და ჩასკეროდნენ ცეცხლს.

— დაგვიანება მინახავს და ამდენი? — სთქვა სიმერისავან წელიში ძალზედ მოხრილმა სოფომ. — ეს ერთი კვირა წასულია, თუ გაგება იყო რამისა, აქამდინ უნდა გაეგო.

— განა თვითონ არ ენდობება წამოსვლით, მაგრამ რას იზამს! ლაზარესაც ეგრე არ მოუღია: დაგებარებინათ ი რაღაცა გორია და ორ კვირასაც ძლივს მოვიდა, — უპასუხა მეორე ქალმა, ესე რომოკიოდ წლისამ, და შეუბერა მუგუზლებს, რომლებმაც, ცეცხლის გამოღების მაგიერად, კომლი აუშვეს.

— რას შერბობ, ქალო! — სთქვა თვალბეზელ ხელის მოსმით სოფომ. — მოუჩინებლე ბოლოები, აი მაგას ჩაკარი, ჩაკარი საკეცე, ჰოო ეგრე, ჰოო! — და თითონაც წაატრინა ხელი ჯირკის შესასწორებლად.

— თი, დასწყველოს ღმერთმა ააჰ! ამ ოხერმა წიფელამ რო არც ნაკერჩხალი იცის და არც სიბოიო! — სეფლი შეშა, შვილო, წინდაწინვე რო დაგეფიცებენა, ეგრე აღარ მოუვიდოდა.

— ჩვენსა მატონდა დაფიცებულნი, მაგრამ ჩამოტანა დამეზარა, რეუჰ... ბატონო, მგონი რაღაცას ამბობს თედო...

— რა ენდომება საცოდავს, — სთქვა სოფომ და ბაჯბაჯით მივიდა ტახტთან, სადაც თელ ნაქრებისავან დაკონკილ საბანში იწვა ექვსი თვის ავადმყოფი, ზაქაროს ერთადერთი ვაჟი თედო.

— რას მტყუი, გენაცვალე შვილო?

— მის... მისა...

— შოვა, გენაცვალოს ბებია, შვილო, მოვა. აი საცაა განდნება, აღარ დაგვიანებს.

— ბებმა... წყ... ყალიო! — წამოიღულულულა ძლივს ავადმყოფმა.

— ჰოო, შვილო, ჰო... მოიტა, ქეთო, ე სურაი, წყალი წყურებია.

დაალეინა სოფომ თავის ხელით თედოს წყალი, ამოუტრკნა გვერდებში საბანი და მივიდა ისევ ბუხართან.

— რა უბედური ღამეა, წყუელი... ე ქარიც რო აღარ გვეშვება?!

— შეგე ერთი, სულ კრატა-კრუკი არ გაუღის თავ-ხეგებსა, ღამის არის თავზედ წამოგავწყეს სახლი.

— ჩვენთან არის წმინდა ილიის მადლი, ჩვენთანა, ვენაცვალე იმის მადლსა და სახელს! — სთქვა და გადმოწერა პირჯვარი.

— როგორ ატკობ, ბატონო, ეშველება საწყალი თედოს რამე, თუ არა? — შეეკითხა ჩუმად ქეთო, პირზედ ხელის მიდგებით, როდესაც, კარვა ბერვის შემდეგ, გააძლიერა ცეცხლი ბუხარში.

— შენ მტერს, რაც მავან სააქათ აღარ ვაიხაროს... მაგრამ ვინ იცის, ღვთის განგებას მაგისთანები გამოუსენია.

— ეჰ, ღმერთი, სულ ღმერთი! ღმერთს თუ სდომოდა, ხომ მაგ მდგომიარებადისაც არ მიიყვანდა მაგ საცოდავის შვილსა. მერე მაგი მტეი ვილა ყავს საწყალი ზაქაროსა. კიდევ კარგი, რო თაფლი შაინც არ მოესწრო ამ შავ დღესა.

— ნუ გვობ, შვილო, ღვთის მადლსა, ამა კიდევ იმის განგებამ დაიხსნა, თორე...

— რაღა, თორე, შე დალოცვილო, ღამის არი აგერა სული ამოუღეს! — და შეედა ავადმყოფს, რომელსაც საბანი პირზედ წამოგებოდა.

— მერე ეს უფრო კარგი იქნებოდა, ცხრა მთას იქით მოსვლიდა რამე ყვაე-ყორანის საკორტანავათა? ასე ამბობენ, ისეთი ომიოა იქ, სადაც ვე საცოდავი შვილი უნდა გავგზავნათ, რო-რო, რო-რო შავ შუა გულ ქალოქში ამოღის იქაური თოფების ხაჟა-ხუთქი...

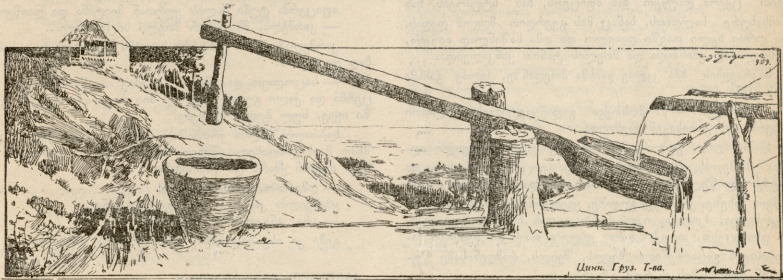
— სადაც ჰყავდით, იქაც ხომ ბეერი ახერგი და ახლა სხვაგან გავგზავნეთ. ან ქი რა წესი არის, გათქვიფებს ცხენზედ ჯლომით, დააავადმყოფებს და გამოგზავნენ, მერე... ისიც რა? მოარჩინეთ და ისევ უკან ჩამოგვიყვანეთო, თითქმის იქვე არ ატკობდნენ რა უნდა ყოფილიყო მავის ბოლიო.

— რო მაშინვე სამუდამოდ გავნთავისუფლებინათ, იქნე-ბა ჯავრს აღარ ემოქმედან და უფრო გამობრუნებულიყო... მაგრამ ექ-ქი! — სთქვა სოფომ და გადაუღვა ხელი კატას, რომელიც კულ და გაეა აწეული უვლიდა მას გარშემო და უხაზუნებდა ნახალ თავს ხან ნილაყების ქვეშ და ხან კალთებზედ. — ი ამოსავარდნულ ძალღს რაღა საუბედუროთა აუტეზნია ყმელიო, აქე, ძალი, გაიხედე, ხომ არავის ხედავს! იქნე-ბა ზაქაროც მოდიღეს.

ქეთო ადგა, მოიხვია თბილად შალი თავზედ, გამოუყარა ურდული, მაგრამ ისევ მალე მოაჯახუნა კარები, რადგან ქარი ძალზედ ეტანებოდა სახლში თოდის შყყარს.

გურია.—გერული მისხლბა.

გურია.—ღმის საცხეველი (წელისა).

— არავინცა არ იქნება, თბად შეცივდება საოხროს და იმიტომ უმატებს ყმუილსა. ე ბატონიანი კი არ არიან რაღა ხალხნი, აიკიდებენ საცა ქვეყნის ძიღლებია, არც კადრულიბენ სახლში შეგვებასა და საცოდავად კარში აკაკაკებენ ამ ყინვაში.

არ ვაფელია ბევრ ხანს, რომ ზაქარომ მართლაც მოაკაუნა კარები და შემოვიდა სახლში. მოიხდა ყბაღობა, ჩამოიბერტა ფარაჯაზედ შეყრილი თოვლი და ხელგების ფშენეტი მიეშურა ბუხარს.

— ჩემი თედია როგორ არის, ჩემი თედია?—სთქვა ზაქარომ და, შეითბო თუ არა სიცივისაგან აწითლებული ხელეზი, მივიდა ავადმყოფთან.

— თედოკო, თედოკო!—და უნდა გადახდა პირზედ წაფარებული საბანი, რომ სოფომ შეჩერა.

— დაინებე, ზაქარო, თავი, ეს არის ეხლა ჩიძინა, ნულარ გაღვივებ, სულ შენ სხოენაში იყო.

— ამას კი ვენაცვალე ამას, ნეტავი კი ამას არაფერი არ აუტეტებოდეს და მე, რაც უნდოდეს ღმერთს, ის მომივიღოს.

— ჯვარიმც სწერია, რა უნდა მოუიღეს? ჯერ სიყმებედ სდგას, მაგ ხანში აღვიღად მოიხდის აღამიანი ავადმყოფობას. მაინც გავრიგე რამე?

— რა ვიცი, აბა, კაცი გვიგებს იმითსას რამესა, თუ რა. ჯერ იძახდენ, არ იქნებაო, ავად არის თუ კარგადაო, ეხლა ისეთი ღროაო, რო ყველა აქ უნდა გამოკვადესო, გემა აქ ავადმყოფების ალოგიკა გეპკო და კარგი თყოფებისსაკაო.

— მერე ეხლა გაუნდათ ავადმყოფების ალაგი? აქამდის იძახდენ წაიყენეთ თქვენი შვილიო, ჩვენ ვეღარ მოუვლითო და ეხლა... მაგრამ სულ მზამზა ჯობანებულია,—სთქვა ქეთომ და გადაადგო იქით კატა, რომელსაც ენოვა ღრო და მთლად

განაცრინებული კალთაში ჩასჯღმომდა.—ნეტა ვიციღე, ე რაღარას მეტყოლარქება აქა?

— მაგრამ უშველოს ღმერთმა გაბოლოს, ის რა არა... ძიან დამებნარა, აუხსნა ჩემი გარემოება, ჩემი სიღარიბე, თუ რა დამებარჯა ან ღობტურში, ან მისვლაში, ან მოსვლაში... მართლაც რო იმის სიტყუით დაწერა ი უხუნნი ნანანნიკმა რაღაცა ქაღალდი და გამოიტანა პრიტაგეთან.

— ვერ გვიგე, რა უნდა ყოფილიყო შიგამ?

— დაბეჯითებით არა, მაგრამ საყვილილო უნდა იყოს ჩემის აზრით... რო ვამოვდილიდი, იმი პოპოშნიკიაო თუ ვიღაცაი, შემომხედა და გაიღიმა. ოჰ, ღმერთო, როის გათენდება! დილა აღრიან მე თითონ შეგატყობინებ პრიტაგიდან პასუხსაო, მიიხზა გაბოლომა.

გათენება მოტანებული იყო. ხეობიდან შემობრვილი ქარი შეერთებული ზენა ქართან უზუზუნებდა სოფელს საბარეთს და უმატებდა ყინვასა. ეძინა ისევე ყველას. ჩასძინებოდა აგრეთვე ბუხარს წინ სოფლისა და ქეთოსაც. მხოლოდ ზაქარო კი დასტიროდა თავის სამუდამოდ დაკარგულ შვილს, როღვსაც შემოისმა ხმა:

— ზაქარო! ზაქარო!

ზაქარომ ძლივს გაალო კანკალით კარები და დაინახა მამასახლისი, რომელიც წელზედა მობარღვევდა თოვლს.

— მანდამდის ნულარ მომიყვან, ზაქარო გიხაროდეს, შენი თედო გაუნთავისუფლებიათ!

— აი ვიხრობ, ღვთისწიერო გაბლო, ვხარობ, რომ ჩემი თედოკო გაუნთავისუფლებიათ სააქაოთაც და სიქიოთაც...—და ისევ ტირილით გადახვედა ქარისაგან საბან გადახდილ შვილის გვამს.

არჩილს—ელი.

კარმელა

მოთხრობა ელ. ღვამიასისა

(დასასრული)

კარმელა ნელ-ნელა ზეზე წამოდგა, თან თვალებს აფიცრის არ ამორბენდა და თანაც სკამი ვაზზე გადასდგა.

სტუმრები ყველანი წამოიშლნენ და აფიცრის შემოებევივნენ. იმვე დროს გამოჩნდა კარმელას დედა, შეუწმენდალ მერკო ოთახში შევიდა, შვილს აკოცა და სიყვარულით უთხრა: — გული გაიმარებ, შვილო; ორ თვის უკან დაბრუნდება.

კარმელამ დედას დააშტრა თვალები, ნელ-ნელა ორივე ხელი ყელზე შემოარაკლა და უსიტყვოდ ნება-ნება თავი მოიღო და თვალები ისევ აფიცრის დააშტრა.

სტუმრებმა ყველამ ხელი ჩამოართვეს აფიცრის. ზოგი მადლობას უხდდა, ზოგი გზას ულოცავდა. აფიცრმა მხოლოდ მხარზე გადაიგდო, ქუდი დაიხურა. გვერდზედაც სამჯავრო მხარჩები ჩამოიკიდა...

სანამ აფიცრი ეწყობოდა, კარმელამ ჩუმად კარი გააღო, ერთი ანაბიჯი წინ გადასდგა და გატყვლებულის თვალებით ქებრა დაუწყო ხან აფიცრს, ხან სტუმრებს, ხან მოსამსახურე საღადას, ხანაც მის გვერდით მდგომ დედას. მერე ორივე ხელი თავში დაიფლო და თმა საშინლად აიწეწა. გულსაკლავად გმინავდა და მთელის ტანით კანკალებდა.

საკრავების ხმა კვლავ გაისმა მოედანზე, კვლავ გაისმა ტაშის ცემა...

— წვიდეო! — წარმოსთქვა გადაწყვეტილის კილოთი აფიცრმა და კარისაკენ გაემართა...

ხმამაღლი, გულისგამშობიავი, უემიღობის კივილი აღმოცენდა კარმელას. იმვე დროს მივარდა აფიცრის, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა წელზე ხელები შემოარაკლა და ვამეფილით კოცნა დაუწყო სახეზე, კისერზე, გულზე, ყველგან საცო მოხდებოდა; სლუკუნებდა, ჰკიოდა, იტოკებოდა; თან მხრებზე, მკლავებს, თავს უსინჯავდა, თითქო დედა ევლებოდა თავს და წყალში დახრბობსავენ გადაარჩენილს შვილს, შვილს, რამდენისამე წუთის წინ ხელებს მისკენ რომ იშვებდა და ხსნას რომ თხოულობდაო. ატოტა ხანს უკან საბრალო ქალი აფიცრის ფეხებ ქვეშ გაიშხლართა უგრანობლად.

განიკურნა. აფიცრი ექიმს გულზე მიხებუტა, დედამ კოცნა და ტრემლებით ბანა დაუწყო ქალსა. დამსწრეთ თვალნი და ხელნი ზეცად აღაპყრეს და უფუღს მადლობას სწირავდნენ. საკრავები ისევ უკრავდნენ.

X

ოთხის თვის უკან, ენკენისთვის ერთს შვენიერს მთვარიან ღამეს, გემი, წინაღამით ტუნისილამ რომ წამოვიდა და, როგორც ყოველთვის, ჩვენს პატარა ნავთსადგურში რო გაჩერდა, სისწრაფით უახლოვდებოდა სიცილიის ნაპირებს. ზღვა ისეთიბიარა იყო დაუჭებული, რომ ასე იტყვოდით, გემი არც კი იძვრისო. მგზავრები ყველანი გემის ვრდობე იყვნენ ამოსულნი და სტყებოდნენ მოკრიალემულ ცისა და მთვარის შეუქით ვანათებულ ზღვის სკერათი.

მგზავრთა შორის განმარტობით ერთი ახალგაზდა კაცი და ახალგაზდა ქალი, ხელნისლს გაყრილნი, გემის რიკულს გადაყრდამოხდნენ, თავები ისე ახლოს ჰქონდათ ერთი-მორტებე, რომ თითქმის ერთანერის ეტებოდნენ. შორის, ძალიან შორს, ბუნდად მოსანდა კუნძული, სიიდანაც იყვნენ წამოსულნი. ორივე ამ კუნძულს უსურებდნენ.

— იცი, კარგო, გული მეწურება, როცა ვეყურებ, როგორ ვმორბები ჩემს საცოდავ სოფელს, სადაც ამდენი ტანჯვა გამოვცადე. სადაც შენ პირველად დაგინახე, სადაც შენ სიკოცხლე დაბიბურუნე...

უთხრა ქალმა და თავი ყმაწვილს მხარზე დაადო. — როდისმე დაგებრუნდებიო! — უპასუხა ყმაწვილმა კაცმა და ოდნე თავი მოიბრუნა, რათა ქალისთვის პირდაპირ თვალებში ეტკირნა.

— შენს სახლში დაგებრუნდები გვონია, სიკოცხლე — ჰკითხა ალერსიანად ქალმა.

— ჰო, გეცავი.

— არა დაღამდება, სარკმელზე გადმოვეყრდობით და ლაპარაკს დაიწყებთ, იმ სარკმელზე, საიდანაც შენ ერთხელ მიძიბოდი?

— ჰო, ტუბილო.

— გიტარაზე ისევ დაუკრავ და ისევ იმღერებ იმ სიმღერას?

— ჰო, მაშ.

— ამა ერთი ახლა იმღერე! — წამოძიხა ალტაცებით კარმელამ; — ნელა კი იმღერე.

აფიცრმა ტუთი ქალის ყურთან მიიტანა და დაიწყო: — კარმელა, მზად ვარ მთელი სიკოცხლე...

კარმელამ ქმარს კისერზე ხელები შემოხვია და ცრემლებად დაიდგარა.

— საცოდავო და წმიდა არსებებო!... — წარმოსთქვა აფიცრმა და ქალი გულზე მაგრად მიიკრა. — აქ, აქ ჩემს გულში იყავი, სულ მუდამ აქ იყავი!

საბრალო ქალმა ერთბაშად თავი გაითვისუფლა, გარშემო მიიხდ-მოიხედა, შეხედა ზღვას, შეხედა კუნძულს, შეხედა თავისს ქმარს და წამოძიხა: — დეერთი, სიზმარში ვარ!

ყმაწვილმა კაცმა სიტყვა გააწყვეტინა:

— არა, ანგულუზო, გღვიძავს!

გემი კი ისე მიდიოდა, თითქო ქარმა აიტაცაო.

თ. ს.

კილოზის იგავ-არაკიდავს

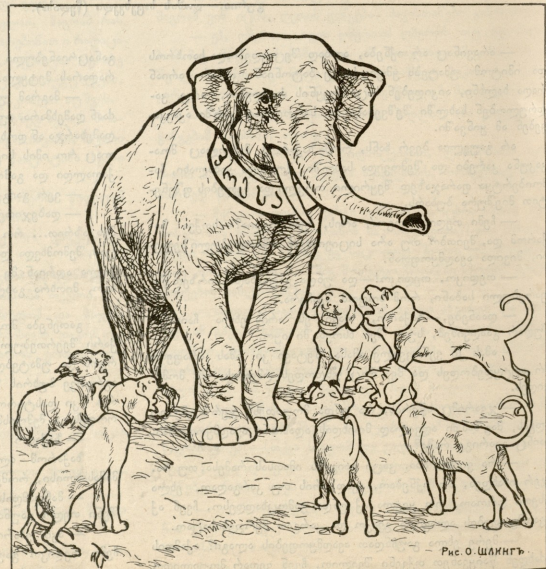

Рис. О. ШАНГЪ

სახლი და ფენია

*) იხ. „ლაბაბები“, № 305.